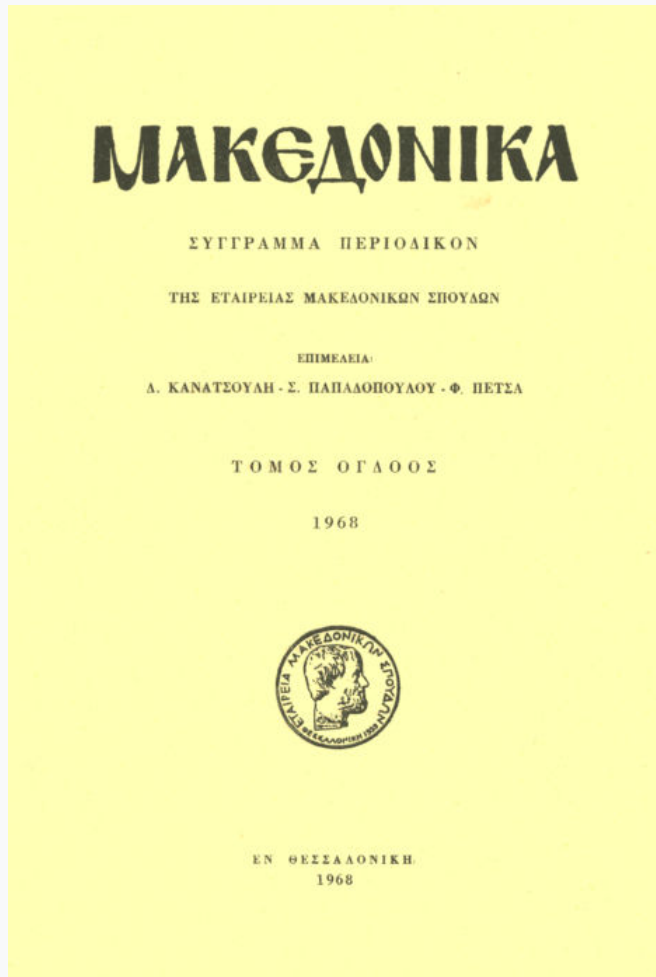

Μακεδονικά

Τόμ. 8, Αρ. 1 (1968)

Στεφάνου Ι. Παπαδοπούλου, Η προετοιμασία του αγώνος της παλιγγενεσίας στη Μακεδονία

Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.317](https://doi.org/10.12681/makedonika.317)

Copyright © 2014, Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1968). Στεφάνου Ι. Παπαδοπούλου, Η προετοιμασία του αγώνος της παλιγγενεσίας στη Μακεδονία. *Μακεδονικά*, 8(1), 415–416. <https://doi.org/10.12681/makedonika.317>

κοινωνική έλευθερία βρήκε έτοιμο έδαφος νά βλαστήσει σέ περιοχές όπου βασιλεύαν οί αντίλαϊκές μοναρχίες τών 'Αυβούργων, τών Ρομάνωφ και τών 'Οσμανιδών.

Μέ τó κήρυγμα τού Βελεστινλή ήταν έπόμενο νά κινητοποιηθούν οί πατριωτικοί κύκλοι τών έλληνικών αυτών παροικιών και νά συνδεθούν μ' αυτών άρκετοί ιδεολόγοι, πού οί πιό πολλοί συνελήφθησαν όταν ή κίνηση τού Βελεστινλή προδόθηκε στήν άστυριακή άστυνομία. 'Εξετάζοντας τόν τόπο καταγωγής τών συλληφθέντων διαπιστώνουμε ότι οί περισσότεροι κατάγονται άπό τή μακεδονική γή. Με τή ζωή και τή δράση τους ό κ. Βασδραβέλλης άσχολείται στό δεύτερο μέρος τής έργασίας του.

'Ο συγγρ. μέσα σέ λίγες σελίδες μās έδωσε μελέτημα αξιόλογο, πού ζωντανεύει τήν έπαναστατική άτμόσφαιρα τών χρόνων τών μεγάλων προσδοκιών τού γένους μας. Τό έργο είναι έμπλουτισμένο με πορίσματα άπό άρχαικές έρευνες και βαθεία γνώση και τής νεότερης βιβλιογραφίας. 'Εδώ πάντως θά ήθελα νά προσθέσω ότι ή έλλειψη παραπομπών σέ άναφερόμενα ύποσπύσματα άπό έργα ή έπιστολές τού Κοραή, Φ. Πέτροβιτς και 'Α. Ρασήμ δυσκολεύει τόν εύσυνειδητο άναγνώστη.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Σ τ ε φ ά ν ο υ 'Ι. Πα α δ ο π ο ύ λ ο υ, 'Η προετοιμασία τού άγώνος τής παλιγγενεσίας στή Μακεδονία, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 22. ['Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Μακεδονική Λαϊκή Βιβλιοθήκη, άριθμ. 16].

'Η μελέτη τού κ. Στ. Παπαδοπούλου, πανηγυρικός στήν έθνική έορτή τής 25 Μαρτίου 1968 άπό τήν 'Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, ξεφεύγει άπό τά συνηθισμένα πλαίσια τών έορταστικών λόγων. 'Ο συγγρ. προτίμησε αντί τών γνωστών ύμνων νά αναλύσει τούς γενεσιουργούς παράγοντες και τίσ δυνάμεις πού προετοίμασαν τήν επανάσταση τού 1821 στό μακεδονικό χώρο. Αυτό βέβαια, όπως τονίζει άλλωστε και ό συγγρ., δέν σημαίνει ότι ή παλιγγενεσία τού 21 στόν έλληνικό βορρά άποτελεί φαινόμενο ξεχωριστό άπό τó νότο. 'Ανάμεσα όμως στίς δύο περιοχές ύπήρξαν όρισμένες διαφοροποιήσεις τόσο στήν κατάσταση πού επικρατούσε κατά τούς αιώνες τής δουλείας όσο και στήν προετοιμασία τού ξεσηκωμού. Οί διαφοροποιήσεις αυτές είναι ή αίτία πού ό βόρειος έλληνισμός παρέμεινε σκλαβωμένος έκατό χρόνια σχεδόν περισσότερο άπό τó νότιο.

Στό πρώτο μέρος ό συγγρ. άσχολείται με τίσ διαφοροποιήσεις κατά τά χρόνια τής τουρκοκρατίας. 'Ενθ ή Ν. 'Ελλάδα και τά νησιά ήταν τó θέατρο πολέμου μεταξύ Τούρκων και διαφόρων Ευρωπαίων, ή Μακεδονία βρισκόταν έξω άπό τó πολεμικό αυτό πεδίο. Δεύτερη σπουδαία διαφορά συνιστούν οί έθνολογικές αλλοιώσεις τού βορείου χώρου με τήν εγκατάσταση πολυαριθμών 'Οθωμανών, συνεχώς άλλωστε αύξανομένων με τó παιδομάζωμα και τίσ βιαιοπραγίες τών διερχομένων στρατευμάτων, όξυντέρων και τών δύο στή Μακεδονία άπ' ό,τι στήν κάτω 'Ελλάδα. 'Επί πλέον ή θέση και διαμόρφωση τής Μακεδονίας επέτρεπε στους Τούρκους μεγαλύτερη εύχέρεια κινήσεων και συνάμα έντονώτερη επίτηρηση, μιά και έδώ περνούσαν όλες οί διαβάσεις άπό τήν Κωνσταντινούπολη προς τίσ ευρωπαϊκές έπαρχίες τής αυτοκρατορίας.

Στό δεύτερο μέρος τονίζονται οί παράγοντες πού προετοίμασαν τήν επανάσταση στή Μακεδονία, κοινοί βέβαια σέ γενικές γραμμές με τή Νότια 'Ελλάδα, αλλά ειδικότερα με όρισμένες διαφοροποιήσεις. 'Ετσι ή 'Εκκλησία πρώτ' άπ' όλα, διαθέτει στή Μακεδονία και τó 'Άγιο 'Όρος, τήν «Μεγάλη 'Ακαδημία τού όρθοδόξου μοναχισμού», όπως έλεγε ό έπίσκοπος Σάμου Γεωργιέρηνης, καθώς και μερικά άλλα θρησκευτικά κέντρα. Οί άγώνες τής 'Εκκλησίας πέτυχαν νά κρατήσουν πολλούς ύποδούλους μακριά άπό τόν έξισλαμισμό. 'Η αντίθεση τών τελευταίων προς τόν κατακτητή εκφράσθηκε δυναμικά με τούς κλέφτες

και άρματολούς, που στη Μακεδονία κινούνται σε άφθονα ένδιαιτήματα. Τη δράση της 'Εκκλησίας και κλεφτουργιάς συμπλήρωνε ή οικονομική και πνευματική δραστηριότητα των κοινοτήτων, χάρη και στη σημαντική βοήθεια των πολυαριθμών Μακεδόνων μεταναστών της Κ. και 'Α. Εύρώπης και των μεγάλων πόλεων της όθωμανικής αυτοκρατορίας. Οί παραμονές του 21 βρήκαν τη Μακεδονία σε όργανο οικονομικής άνθησεως και φιλευλευθέρου φρονήματος. Δέν είναι άλλωστε τυχαίο ότι οί περισσότεροι σύντροφοι του Ρήγα είναι Μακεδόνες και ότι σημαντική ή δράση της Φιλικής 'Εταιρείας στη Μακεδονία, άν μάλιστα προσμετρήσουμε και τη συμβολή των Μακεδόνων Φιλικών του έξωτερικού.

Τό κείμενο του κ. Παπαδοπούλου χαρακτηρίζεται από τη μεθοδολογία της δομής και τό θελκτικό ύφος του.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

'Α λ ε ξ ά ν δ ρ ο υ Δ. Ζ ά ν ν α, 'Αναμνήσεις από τόν Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. 'Η παλινοστήσις των όμήρων της 'Ανατολικής Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 52. ['Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Μακεδονική Λαϊκή Βιβλιοθήκη, άριθμ. 19].

Μετά την άνευ όρων παράδοση της ήττημένης Βουλγαρίας τόν Σεπτέμβριο του 1918, ό 'Ελληνικός 'Ερυθρός Σταυρός ανέλαβε, χάρη στις έντονας προσπάθειες της 'Ελλης 'Αδοσίδου και Πηνελόπης Δέλτα, τό δύσκολο έργο της ύποδοχής και περιθάλψεως των όμήρων από τά βουλγαρικά στρατόπεδα. 'Ο 'Αλ. Ζάννας, νεαρός τότε άξιωματικός της άεροπορίας, είχε την τύχη να συνοδεύσει στο δεύτερό τους ταξίδι στην 'Αν. Μακεδονία και Θράκη και επί πλέον Βουλγαρία μέχρι Σόφια, την 'Ελλη 'Αδοσίδου και Πηνελόπη Δέλτα για νά ύποδεχθούν τούς όμήρους, νά διαπιστώσουν τις συνθήκες διαβίωσης και παλινοστήσεώς τους καθώς και την κατάσταση που επικρατούσε για τόν άμαχο πληθυσμό. Τό ταξίδι αυτό δέν συμμερίστηκε μέχρι τέλους ή Π. Δέλτα γιατί άρρώσθηκε και άναγκάστηκε νά γυρίσει στην 'Αθήνα.

Οί άναμνήσεις του συγγρ., που δημοσιεύτηκαν για πρώτη φορά στην εφημερίδα «Θάρρος» της Δράμας τό 1955, διακρίνονται για τό θελκτικό τους ύφος, που πίσω από τη γοητεία του παρουσιάζονται άνάγλυφα οί άφάνταστες δυσχέρειες της άποστολής, τά μύρια έμπόδια της από τά βουλγαρικά στρατεύματα που κατείχαν άκόμη τη Δ. Θράκη, ή άπερίγραπτη τραγωδία των όμήρων και των γυναικοπαίδων και ή γενναιότητα των δύο γυναικών που ή αυτοθυσία και ό ήρωϊσμός τους έσωσαν χιλιάδες 'Ελληνες από βέβαια έξολόθρευση.

Τό βιβλίο κλείνει με σημείωμα της 'Ελλης 'Αδοσίδου σχετικό με την άποστολή της και την προσωπικότητα του 'Αλ. Ζάννα.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Ν. Π. Δ ε λ ι α λ ή, Συμβολαί εις την 'Εκκλησιαστικήν 'Ιστορίαν της Κοζάνης, Ε' — Τά χαλκά άντικείμενα της 'Εκκλησίας του 'Αγίου Νικολάου Κοζάνης, ΣΤ' — Τά οικονομικά της 'Εκκλησίας του 'Αγίου Νικολάου Κοζάνης των ετών 1782-1802 (άνάπτυπον εκ του Γ'-Δ' τόμου της «Οικοδομής»), 'Επετηρίδος της 'Ιερās Μητροπόλεως Σερβίων και Κοζάνης), 'Εν Κοζάνη 1964, 8ον, σελ. 94 + 4 φωτογραφίαι.

Μέ δεξιοτεχνία, στην όποία μās έχει συνηθίσει ό κ. Δελιαλής, παρουσιάζονται στην